

MOGUĆNOST INDIVIDUALNOG PRISTUPA U RAZVOJU DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Janković, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:417477>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU ODSJEK ZA
VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI
STUDIJ LIKOVNA KULTURA

ENA JANKOVIĆ

**MOGUĆNOST INDIVIDUALNOG PRISTUPA U
RAZVOJU DJEČJEG LIKOVNOG
STVARALAŠTVA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. art. Zlatko Kozina

Osijek 2019.

SAŽETAK:

Mogućnost individualnog pristupa u razvoju dječjeg stvaralaštva vrlo je bitno za razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja svakog pojedinog učenika. Danas je suvremenoj nastavi najveći izazov omogućiti uvjete za kreativno stvaralaštvo gdje će svaki učenik razvijati sebe kroz svoj rad. Od suvremene škole očekuje se da bude stvaralačka i suradnička zajednica koja će aktivno poticati učenike na slobodu izražavanja, originalnost, fleksibilnost i samoaktualizaciju. Da bi se poticanje stvaralaštva kod svakog djeteta ostvarilo, polazim od toga da je ključ za izgradnju učenika u tome smjeru svakako učitelj/nastavnik. On mora biti kompetentna osoba koja se ne boji drugačijeg pristupa prema učenicima, mora biti spreman na nove izazove, rješavanje problema na kreativan način i spontanost. Zadatak nastavnika i škole je da pomognu djeci u usvajanju apstraktnog mišljenja. U ovom diplomskom radu želim staviti naglasak na poticanje individualiziranog pristupa prema svakom učeniku koji je bitan za poticanje stvaralaštva, kako u nastavi likovne kulture, tako i u drugim predmetima. Za primjer individualnog pristupa u razvoju dječjeg stvaralaštva prikazujem likovne radionice u Udruzi Dokkica gdje radim kao voditeljica aktivnosti za djecu od 1. do 8. razreda osnovne škole.

Ključne riječi: stvaralaštvo/kreativnost, individualizacija, nastava, nastavnik, učenik

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	2
1. UVOD.....	4
2. STVARALAŠTVO (KREATIVNOST).....	5
2.1. Definicija stvaralaštva.....	5
3. STVARALAŠTVO U NASTAVI (KARAKTERISTIKE STVARALAŠTVA U NASTAVI).....	6
3.1 Kreativni nastavnik.....	7
3.2. Kreativni učenik.....	8
4. MODELIRANJE KREATIVNOG PONAŠANJA UČITELJA.....	9
5. MOTIVACIJA ZA STVARALAŠTVO.....	10
5.1. Čimbenici koji sputavaju stvaralaštvo.....	10
6. STRATEGIJE ZA RAZVOJ KREATIVNOSTI U RAZREDU.....	12
7. STVARALAŠTVO U FUNKCIJI RACIONALIZACIJE NASTAVE.....	14
8. INDIVIDUALNA NASTAVA.....	15
8.1. Slabosti frontalnog oblika rada u nastavi.....	15
8.2. Potrebe i želje nastavnika u školama.....	17
9. INDIVIDUALAN RAD UČENIKA.....	19
9.1 Razlika između individualnog rada i individualiziranog pristupa učeniku	20
10. INDIVIDUALIZACIJA I INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP UČENIKU PREMA CJELOVITOJ KURIKULARNOJ REFORMI.....	21
10.1. Razlika između individualnog rada i individualiziranog pristupa učeniku.....	22
11. UDRUGA DOKKICA.....	23
11.1. Individualni pristup na likovnim radionicama.....	24
12. ZAKLJUČAK.....	30
Literatura.....	34

1. UVOD

Škola je kroz povijest bila jedna od glavnih puteva stjecanja obrazovanja sve do danas. Mijenjanjem i razvojem društva postavljali su se i mijenjali složeniji zadaci. Razlikujemo dva tipa provedbe nastave, a to su tradicionalna i suvremena nastava. Ponekad je problem suvremene škole u tome što one u svojoj praksi nisu suvremene već još uvijek rade po tradicionalnom sistemu. Danas društvo od škole zahtjeva da svaki pojedinac u moru podataka ispliva iz mase prema nivou kojem pripada, što znači da iskoristi sve svoje prirodne sposobnosti i uvjete koje mu društvo pruža. Suvremene didaktičke i pedagoške težnje idu prema tome da se slabosti razrednog sistema riješe umanjivanjem nedostataka frontalnog oblika rada, uvođenjem elastičnijih organizacija nastave u okviru odjeljenja/razreda pa se frontalni rad sve više transformira u individualni, partnerski i grupni, a u njihovim relacijama i kreativni modeli nastavnog rada. (Stevanović, 2003)

Sve se više stvaraju društveni i pedagoški uvjeti da se škola i nastava okrenu stvarnom životu, kako bi svaki učenik na lakši način savladao gradivo. Cilj je da se učenik osjeća kao slobodna, samostalna i kreativna ličnost, te da znanje stječe vlastitim naporima, istraživanjem, a ne da uči putem posrednika/ nastavnika, kakav je slučaj u tradicionalnoj nastavi.

Stvaralački pristup pravih vrsnih učitelja uvijek je bio usmjeren traganjima i pronalaženju takva životnog ozračja u školi i takve škole u cijelosti koja pogoduje rastu autentične čovjekove osobnosti. U vizualno – likovnom odgoju i obrazovanju potrebno je i moguće, još više nego u ostalim nastavnim predmetima, individualizirati nastavu. (Stevanović, 2003:11)

Da bi se stvaralaštvo u nastavnom satu moglo individualizirati i učiniti ga samostalnom učenikovom aktivnošću potrebno je dobro poznavati specifične osobine ličnosti učenika. Najprije bi se trebala sagledati aktivnost i položaj učenika u školi/grupi/odjeljenju i samoj obitelji, o čemu piše I. Furlan. Na osnovi takvih podataka moguće je organizirati nastavni rad. Dijete likovno stvaralaštvo smatra jednim oblikom svoje igre. Oboje imaju osnovnu svrhu upoznavanja svijeta i vlastite osobnosti, tako se ostvaruju mnoge pozitivne promjene u svim područjima dječjeg razvoja među kojima su samopouzdanje, pozitivna slika o sebi i uspješnija socijalizacija.

2. STVARALAŠTVO (KREATIVNOST)

Kreativnost (hrv. stvaralaštvo) je sposobnost stvaranja nečeg novog, inovativnog. Prema Huzjaku kreativnost je tvoračka sposobnost koja može, ali i ne mora biti osobina darovitog pojedinca. Sam pojam kreativnosti obilježen je dvojbama u shvaćanju i definiranju pojma, dva elementa uzimaju se kao osobine kreativnosti, a to su *kreativni pojedinac* koji *uočava*, vidi, doživljava, kombinira stvari i pojave na nov, svjež, neuobičajen način i *kreativni pojedinac* koji *proizvodi* nove, neuobičajene, drugačije ideje i djela. (M.Huzjak, Učimo gledati – 4, Priručnik likovne kulture za nastavnike razredne nastave, str .31)

Postoje četiri faktora koja utječu na kreativnost, a to su kreativni pojedinac (njegove intelektualne osobine i osobine ličnosti), kreativni misaoni proces, društveno okruženje i kreativan proizvod.

Treffinger (1996) je istražio i prezentirao različite definicije kreativnosti. Značajke kreativnosti variraju unutar i između ljudi i između disciplina. Niti jedna osoba ne posjeduje sve značajke, niti ih pokazuje cijelo vrijeme. Mnoge od tih značajki mogu biti naučene i odgajane. Kao rezultat toga, teško je predvidjeti koji učenici mogu postati kreativno produktivni odrasli. Treffinger (2002.) dijeli popis značajki u četiri kategorije: stvaranje ideja, produbljivanje ideja, otvorenost i hrabrost za istraživanje ideja i slušanje osobnog «unutarnjeg glasa». (Hrčak. URL: https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/kreativnost_ucitelja.pdf) (pristup: 2.8.2019)

2.1. *Definicija stvaralaštva*

Govoreći o stvaralaštvu ono se bitno razlikuje od drugih vrsta rada s kojima može biti izravno ili neizravno povezano. Ono nije uvijek vidljivo ili izraženo, ali može postojati kao misao, proces, ideja ili osobina pojedinca. Stvaralaštvo ili stvaralački rad pokazuje kako treba raditi, bilo da je riječ o načinu pravljenja gotovog proizvoda ili njegova dovođenja u šire društvene i kulturne relacije. (Stevanović, 2003)

3. STVARALAŠTVO U NASTAVI

(KARAKTERISTIKE STVARALAŠTVA U NASTAVI)

Kreativni pristup problemima je temeljni pokretač napretka. U procesu kreativnog rada učenicima se omogućava da dolaze do novih znanja. Učenik stvaranjem dolazi do novih podataka, otkriva među njima veze i odnose, tražeći nove načine rješavanja problema, stječe nova znanja i iskustva, te otkriva nove pojave i zakonitosti. Učenik radeći stvara, a stvarajući, putem svojih osjetila organizira misaonu aktivnost koja dovodi do novih otkrića, izuma, stvaranja umjetničkog djela ili originalnog rješenja zadatka u konkretnoj problemskoj situaciji. Učenik se nalazi u takvoj socijalnoj sredini koja mu nudi optimalne uvjete za kreativan rad. S dobro obučenim i kreativnim učiteljem, učenik u svom stvaralaštvu funkcionalno povezuje dimenzije prošlosti, sadašnjosti i budućnosti i tako se aktivno orijentira u svom radu. Stvaralaštvo je bitna karakteristika dobro organiziranog pedagoškog rada učenika, posebice na nastavnom satu. (Stevanović, 2003:71)

Učitelj kreativac nikada se ne miri s postojećom organizacijom svog odgojno- obrazovnog rada. On je u neprekidnom traganju za novim rješenjima. Stalno pronalazi nove oblike, metode i sredstva i tako se stvaralački odnosi prema odgojno-obrazovnom radu. Polazi od konkretnih uvjeta, mijenja ih, prilagođava, stvara nove, analizira sve okolnosti koje mogu doprinijeti uspješnom radu. On predviđa najefikasnije uvjete za ostvarivanje željenih rezultata. Prati rad učenika, usmjerava, koordinira, surađuje budi dječju maštu i omogućava istraživanje učenika putem njihove stvaralačke aktivnosti. Pri tome, na prvom mjestu, potiče učeničku originalnost i kreativnost misli i ideja, samostalnost, kritički odnos prema gradivu i drugim podacima, potiče snalažljivost u novim situacijama, upućuje učenike u rješavanju problema na nov način, budi kod njih istraživački duh, inventivnost, odvažnost, hrabrost, ustrajnost, usmjerava samostalni rad i razvija konstrukcijska, tehnička, literarna i druga rješenja.

Učitelj će kreativnim radom eliminirati mnoge greške spoznajnog procesa, kao što su neodređenost, jednostranost, formalizam, nedosljednost. Učenike treba naučiti da se naviknu u postizanju što veće originalnosti, postupnosti, rješavanju problema na raznovrsne načine. Učenici će ne samo koristiti verbalne informacije, nego će najveći dio vremena utrošiti na eksperimentiranje. Cilj je stvaranje čovjeka koji neće samo reproducirati, nego aktivno mijenjati svoju okolinu.

Dijete je kreativno, ono će samo stvarati, samo mu to treba omogućiti, a nastavnik je ta osoba koja na tom planu pruža pravilan poticaj. Učitelji odgajaju tako da omoguće svakom učeniku da nađe vlastita rješenja i ne zadovoljavajući se samo običnim, svakodnevnim. Zalaže se za korelaciju između predmeta, kako bi se među njima otkrile nove veze i odnosi. Odgajamo slobodnog, kreativnog čovjeka. Djecu ne treba učiti igri, niti školskom znanju, ono će igru samo otkrivati i samo stjecati znanje. (Stevanović, 2003:73)

3.1. Kreativan nastavnik

Kada govorimo o kreativnosti u nastavi, veliki utjecaj na razvoj dječjeg stvaralaštva ima nastavnik. On je pokretač cijelog tijeka nastave i razvoja kod svakog učenika. Suvremeni učitelj/nastavnik trebao bi biti inspirator učenicima, u stalnom pokretu, težiti novom i suvremenijem, imati svoje ideale, ali i da je sam idol za svoje učenike. Od učenika bi trebao tražiti što više povratnih informacija (da uče istražujući, pitajući), da efektno pronalazi situacije i sredstva putem kojih učenike potiče da tragaju za nepoznatim i da u vezi s tim postavljaju pitanja. Učenike potiče da pitaju, diskutiraju, razmišljaju, mijenjaju mišljenja (kada to problemska nastava zahtjeva), stalno je otvoren za nova kreativna iskustva, koristi svoj potencijal za stvaralaštvo, svjestan je drugih ljudi i pozitivno reagira na njihove potrebe, ideje i događaje, tolerira dvosmislenost, ima jasnu kompetenciju cilja i bira realistička sredstva kako ga dostići. (Stevanović, 2003:49-51)

Učitelji/nastavnici u školama trebali bi stvarati situacije koje će poticati na kreativan rad kod djece. Svaki učenik kreativnim ozračjem u nastavi pronalazi sebe, što znači da može prikazati sve svoje stvaralačke sposobnosti prema svojim afinitetima.

Nastavnik je glavna pokretačka snaga stvaralaštva kod učenika. Otuda je osposobljavanje učitelja za kreativan rad s učenicima od posebne vrijednosti. Osim učitelja potrebno je cijelu školsku organizaciju postaviti u kreativnom duhu. Učiteljeva osnovna aktivnost trebala bi biti otkrivanje stvaralačkih potencijala svojih učenika. Kreativan učitelj potiče i respektira učenička kreativna osjećanja, uvijek daje priliku da se stvaralački iskazuju, pažljivo prati i proučava kreativne mogućnosti svojih učenika, stvara prilike za kreativan rad, kod učenika razvija samo povjerenje za samostalni istraživački rad.

Za odgojni rad na njegovanju stvaralaštva treba se pridržavati i određenih načela, a to su obavještavati svakog učenika o rezultatima kreativnih aktivnosti, unaprijed najavljujivati sadržaje, iskoristiti na najbolji način sposobnost svakog učenika, biti iskren i odmjeren u pohvalama. (Stevanović, 2003)

Učitelju uvijek treba biti jasno ŠTO, KAKO I ZAŠTO treba raditi kreativan nastavnik.

3.2. Kreativan učenik

Već od najranije dobi dijete stvara, modelira, istražuje, opipava i gradi svijet oko sebe. Dijete svojom potrebom za istraživanjem nesvjesno izgrađuje stvaralaštvo, a da toga nije ni svjesno. Ono svoju likovnost istražuje od trenutka kada počne istraživati svijet oko sebe.

Osobine učenika koje utječu na kreativnost su dispozicije, navike, vještine, znanja, sklonosti, interesi i stavovi, te sposobnosti: kognitivne, afektivne i psihomotoričke. (Stevanović, 2003:74)

Da bi dijete pobudilo svoje stvaralaštvo u razredu bi trebala prevladavati socijalna i emocionalna klima koja će ga poticati na aktivan rad i razvoj svakog pojedinca.

Da bi se stvaralaštvo na nastavnom satu moglo individualizirati i učiniti ga samostalnom učenikovom aktivnošću, što je bitna suvremena didaktička doktrina, potrebno je prethodno dobro poznavati specifične osobine ličnosti učenika. To je prije svega aktivnost i položaj učenika u školi/odjeljenju/grupi i samoj obitelji o čemu piše i prof. I. Furlan. Na osnovi ovih podataka moguće je organizirati nastavni rad na takvoj razini od koga će svaki učenik imati odgovarajuću korist. (Stevanović, 2003:76)

4. MODELIRANJE KREATIVNOG PONAŠANJA UČITELJA

Na psihološkom planu potrebno je poticati potrebu za stvaralačkim djelatnostima. Stvaranje mentalnih navika je isto tako bitno, osoba koja želi djelovati kreativno treba raditi po planu, koristiti raznovrsne postupke u mišljenju, imati sposobnost koncentrirane pažnje, znati se služiti metodama i tehnikama mentalnog rada, te se znati koristiti različitim izvorima znanja.

Za kreativno djelovanje nastavnika bitna je dinamičnost, akcija, stvaranje, mijenjanje, redefiniranje i komuniciranje.

Prva orijentacija u razvijanju stvaralačkih potencijala jeste orijentacija u vremenu, ali ne u onom prošlom, nego budućem. Razvijanje originalnosti u smislu poticanja i razvijanja sposobnosti originalnog mišljenja i formuliranju ideja i odgovara koji su udaljeni, rijetki i duhoviti, pronalaženje i otkrivanje nečeg novog, izvornog i neponovljivog.

Segment u razvijanju stvaralačkih sposobnosti odnosi se na kritičko mišljenje, što znači da ne trebaju svi/različiti subjekti misliti o istom problemu slično i na iste načine, i otvorenost za nove ideje. Bitna odrednica stvaralaštva odnosi se i na fleksibilnost (različitost, elastičnost, promjenjivost), zatim na fluentnost koja je posebna vrijednost u razvijanju stvaralačkih sposobnosti (ideja, riječi, asocijacija..) Fantazija, imaginacija (mašta) omogućava da se elementi prethodnog (starog) iskustva preusmjere u nove kombinacije. Bez imaginacije nema stvaralaštva u umjetnosti, znanosti, tehnologiji, pa i samoj nastavi. Cilj mladih nastavnika je osposobljavanje za spontanost u nestrukturiranim situacijama, da nadmašuju dane podatke i odvoje se od striktnog realizma.

Postojeća masovna sredstva informiranja bit će usitnjena, ona će se personalizirati u individualiziranje slike, informacije i programe pa će umjesto masovnih egzistirati individualni programi koji će biti dostupni svakom korisniku prema njegovim potrebama.

Kako se kreativnost više shvaća kao proces, a ne kao efekt (gotov proizvod), to institucionalna edukacija ima potrebu redefinirati obrazovne programe/sadržaje i strategije, a koji će prvenstveno razvijati kod učenika nezavisnost i samopouzdanje, radoznalost i otvorenost za nova iskustva, nezavisnost u mišljenju, opću potrebu za uspjehom, te zadovoljstvo istraživanjem. (Stevanović, 2003)

5. MOTIVACIJA ZA STVARALAŠTVO

Jedna od bitnih čimbenika za stvaranje raznovrsnih stvaralačkih aktivnosti je motiviranost. Kod učenika najprije prevladava vanjska ili ekstrinzična motivacija koja prvenstveno proizlazi od roditelja i nastavnika. Kasnije se motivacija povezuje sa grupnim očekivanjima da bi pred kraj osnovnog školovanja učenik u gradivu (zanimljivim sadržajima) pronalazio smisao svoje aktivnosti. Na višem ili visokom stupnju obrazovanja dolazi do promjene motiva. Pored ekstrinzične i intrinzične motivacije u ovoj kronološkoj dobi važnu ulogu imaju i natjecateljski motivi. (I. Furlan, 1990., str. 64.-65.)

Intrinzični motivi su oni unutarnji motivi, osobna opredjeljenja da se nešto stvara ili nauči, bez vanjskih utjecaja, a ekstrinzični ili vanjski motivi označavaju vanjske utjecaje da se djeluje stvaralački. Natjecateljski motivi označavaju povezanost unutarnjih i vanjskih motiva. (M. Stevanović, 2003:54)

5.1. Čimbenici koji sputavaju stvaralaštvo

Klasičan način rada, strah od neuspjeha, slaba motiviranost i nedostatak radoznalosti, teškoće u komuniciranju, stresne situacije. Nepripremljen nastavnik može na određeni način sputavati stvaralaštvo kod učenika. Vrlo je bitno da svaki učenik uči predmete za koje ima posebne sklonosti. Učenici i nastavnici trebaju biti aktivni u nastavi. Uz pomoć nastavnika oni samostalnim naporima dolaze do potrebnog znanja i sposobnosti. Preopširni programi dovode do negativnih posljedica. U praksi nema zajedničkog planiranja učenika i nastavnika već se dobivaju gotovi planovi tako da kod učenika izostaje motivacija. Izlaz treba pronaći u smanjivanju fonda sati.

Ima više tipova nastavnika koji sa svoje strane potiču ili sputavaju stvaralaštvo.

Autoritativan tip nema povjerenja u učenike s kojima radi. Daje im gotove planove, teško utvrđuje način savladavanja gradiva, ništa ih ne pita, učenici primaju gradivo onako kako im se daje. Prilikom ocjenjivanja samostalno utvrđuje ocjenu.

Individualan tip slobode dopušta anarhiju u radu i učenju. Učenici su nedisciplinirani, nisu zaštićeni, niti im se sugeriraju pravci mogućih rješenja. Rezultati su vrlo slabi ako ih uopće ima.

Demokratični tip nastavnika uspostavlja zajedničke planove, ciljeve i način rada sa svojim učenicima. Učenici istražuju vlastitim naporima uz pomoć nastavnika te s takvim radom dolaze do visokih rezultata.

Za razvijanje stvaralačkih sposobnosti posebno su značajni motivi traganja, dostignuća, radoznalosti, samoaktualizacije, samopotvrđivanja, stjecanja, stalnog istraživanja i otkrivanja novog i nepoznatog. Motiv traganja polazi od nekog općeg plana kojim osoba rukovodi pri stvaranju. Traganje podrazumijeva izmišljanje događaja i ličnosti, ugođaja, sredine kroz koju se likovi kreću, stvaranje novih epizoda, situacija i sl. Traganje je odraz samog subjekta (emocije i stavovi), ali i objektivnih okolnosti. Traganje ima u osnovi i direkciju mišljenja koja se dalje razvija. Modelom traganja vrši se odabir podataka, konstrukcija događaja, utvrđivanje zapleta i likova u njima. Umjetnik će i sam puno toga izmisliti, ali to ne mora uvijek činiti. Može se poslužiti i svojim zapažanjima, bilješkama, sjećanjima, ponovnim ponavljanjem, maštom i sl. Guilford (Gilford, 1967.) navodi da su motivi dostignuća i radoznalosti najsnažniji motivi za kreativno mišljenje. U velikoj populaciji stvaralačkih ličnosti osnovni motiv je stvaralaštvo kao takvo, želje da se izrazi stvaralački potencijal i poriv, da se doprinese civilizaciji i kulturi. Otuda su mnogi znanstvenici i umjetnici vrlo siromašnog materijalnog stanja, ali im to ne smeta da i dalje stvaraju. (Stevanović, 2003)

Stalno istraživanje je značajan motiv svakog stvaraoca. Na nivou svake škole potrebno je utvrditi uvjete za kreativnost koji se naročito odnose na stručnu atmosferu, prilike za istraživanje i način vrednovanja kreativnosti u nastavi. Kreativnost se planira, organizira, realizira, usmjerava koordinira, potiče, kontrolira i vrednuje.

Aktualnost također potiče na kreativnost. Ukoliko škola zrači svojom svježinom u izgledu, a nastavnici kontinuirano okrenuti stvaralačkim procesima, okolina pruža potrebnu podršku, osigurani su solidni uvjeti za stvaralaštvo.

Racionalizacija nastave se ne može zamisliti bez kreativnog rada. Samo kreativan rad omogućava da se do znanja dođe najbržim i najsigurnijim putem, što je bitna odlika racionalizacije.

Emocionalnost nastave (klima) bitno doprinosi stvaralaštvu. Učenici koji u nastavi osjećaju radost, zadovoljstvo, sreću u kojoj se cijene njihovi stvaralački napori, pokazivat će volju i želju za stvaralaštvom. (Stevanović 2003.)

6. STRATEGIJE ZA RAZVOJ KREATIVNOSTI U RAZREDU

Kako učitelji mogu razvijati kreativnost svojih učenika pitanje je kojim se bave brojni znanstvenici koji istražuju ovo područje. Beghetto i Kaufman (2014) nude sljedeće strategije za razvoj kreativnosti tijekom nastavnog procesa:

- Uključivati kreativnost u svakodnevno poučavanje. To uključuje korištenje aktivnosti koje potiču učenike da iznose vlastite ideje, redefiniiraju probleme, misle na različite načine. (Npr. zamoliti učenike da zamijene ključni događaj u priči ili povijesnom događaju te da opišu kako će to utjecati na ishod i slično).
- Pružiti mogućnost mašte, izbora i istraživanja. To uključuje uvažavanje učeničkih interesa određenu razinu izbora u učenju. Aktivnosti učenja trebaju biti osmišljene tako da učenici rješavaju probleme ili problemske situacije na svoj (vlastiti) način i, kada je to prikladno, da stvaraju nove proizvode, rješenja i rezultate.
- Nadzirati motivacijske poruke u razredu. Čak i dobro usmjerene i namijenjene aktivnosti ponekad nehotice prigušuju kreativnost. Učitelji trebaju usmjeravati učenike na suštinske aspekte zadatka (npr. njegovu vrijednost, zašto je zanimljiv i slično), a ne na vanjske karakteristike.
- Pristup kreativnosti i akademskom učenju kao sredstvu koje nam služi i u neke druge svrhe. Kada učenici radom na školskim i društvenim projektima stave svoju kreativnost i akademsko učenje u funkciju, to im je prilika za produbljivanje kreativne i akademske stručnosti, ali i mogućnost djelovanja na promijene u školama i društvenim zajednicama. Radom na različitim projektima učenici surađuju i sa stručnjacima izvan škole koji im pomažu razviti kreativno rješenje za određeni problem ili problemsku situaciju na način da kreativno i smisljeno iskoriste ono što su naučili u učionici.
- Model i podrška kreativnosti u razredu. Kreativne vođe potiču kreativnost osobno ju demonstrirajući. Učitelji trebaju gledati na svoje poučavanje kao na kreativan čin i tada će biti u poziciji da su model, podrška i poticaj kreativnosti svojim učenicima. Baš kao što učenici trebaju potporu za izražavanje svoje kreativnosti isto tako trebaju ju i učitelji. Učitelji mogu naći podršku surađujući s drugim učiteljima u školi ali i uspostavljanjem suradnje s organizacijama i stručnjacima koji mogu pomoći uspostaviti kreativno učenje i izvan učionice.

Torrance (1965, prema Bognar, 2012) je brojnim eksperimentima dokazivao da je moguće u nastavi poticati kreativnost. On smatra da sljedećih pet principa potiče kreativno ponašanje učenika:

- uvažavati neobična pitanja,
- uvažavati maštovite i neobične ideje,
- pokazati djeci da njihove ideje imaju vrijednost,
- osigurati vrijeme u kojem se ne vrednuje,
- spojiti evaluaciju s uzrocima i posljedicama.

(Stevanović, 2003)

7. STVARALAŠTVO U FUNKCIJI RACIONALIZACIJE NASTAVE

Treba uvijek u vidu imati da se stvaralaštvom, a time i racionalizacijom nastave, mogu prvenstveno uspješno baviti samo dobro educirani nastavnici. Tako educirani nastavnici će stvaralački/kreativno djelovati u svojim edukacijskim grupama čiji će se pojedinci aktivno uključiti u raznovrsne stvaralačke procese pa će i sami naučiti kako teče stvaralački proces i izgrađivati će kreativne stavove kao svoje trajno opredjeljenje za stvaralaštvo.

Nastavni sat treba promatrati na nekoliko stvaralačkih razina:

- Razina stjecanja znanja, vještina i navika
- Razina rješavanja učeničkih egzistencijalnih pitanja
- Razina samopotvrđivanja i zadovoljavanja učenikovih potreba
- Razina izgrađivanja samostalne, slobodne i demokratske ličnosti učenika.

Kreativno ili stvaralačko znanje je posljedica suvremene racionalizacije nastavnog procesa. Zadaća nastavnika je da pruži pomoć svakom učeniku kako bi na najbolji način riješio svoja osnovna pitanja/potrebe, kao što su: potreba za društvom u toku učenja (pripadanje manjim i većim grupama), osobna afirmacija (priznavanje, uvažavanje, poštovanje), ljubav(voljeti i biti voljen), zabava, radoznalost i želja za različitošću, znanje i stvaralaštvo (potreba za postignućem viših ciljeva)

Razina izgrađivanja samostalne, stvaralačke, slobodne i demokratske ličnosti, najviši je cilj suvremene škole, i učitelja koji trebaju usmjeravati učenikove stvaralačke potencijale, potičući učenike na različite oblike stvaralačkog istraživanja.

Nastavnik mora osigurati takve problemske situacije koje će za učenike biti nove i nepoznate ili će mu u njima biti na raspolaganju poznati elementi, ali u novim relacijama. (Stevanović, 2003:65)

Racionalna i stvaralačka nastava podrazumijeva ispunjavanje psiholoških uvjeta, a to su umjerenost, mobilnost, motiviranost, transformiranost i reagiranje. (Stevanović, 2003:69)

8. INDIVIDUALNA NASTAVA

Individualna nastava kao poseban način rada nalaže mentorski pristup vođenju učenika radi realizacije ciljeva njemu primjerenoga individualnoga obrazovnog puta i plana učenja. Učitelj je potencijalni uzor i model ponašanja učenicima što nalaže njegovu veliku odgovornost za njihov ljudski i profesionalni razvoj, osiguravanje pozitivnoga ozračja i uljudenu komunikaciju te prihvaćanje različitosti i uvažavanje tuđih rješenja i stavova. Uloga je učitelja da osmišljenim postupcima pomaže i olakšava proces učenja, oslušujući zahtjeve individualnoga pristupa svakom učeniku, da usmjerava, problematizira te ravnopravno, partnerski, zajedno s učenikom, traži najbolje rješenje pojedinoga problema. (Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje)

Učitelj je odgovoran za izgradnju odnosa s učenikom, uvažavajući njegovo dostojanstvo i potičući razvoj njegove odgovornosti prema sebi i drugima. Moramo uzeti u obzir da je svako dijete različito i da se svakom djetetu treba drugačije pristupiti, ne možemo zahtijevati da je svako dijete dobro u matematici ili kemiji, ali opet ne možemo dopustiti da dijete ne nauči osnove, samo bi se kao suvremeni nastavnici trebali posvetiti kreativnom pristupu u nastavi gdje bi koristili različite nastavne metode u kojima bi mogli pružiti svakom djetetu priliku da se stvaralački izrazi.

8.1.Slabosti frontalnog oblika rada u nastavi

Nemogućnost individualizacije nastave

U jednoj grupi učenika, u jednom odjeljenju često postoji više neformalnih grupa, emotivno čvršće vezanih nekim užim interesima npr. prate istu vrstu glazbe, stanuju u istom dijelu grada, naselja, sela, u istoj zgradi, itd. Učitelj nije u mogućnosti prilikom frontalnog oblika rada uvažavati te individualne interese učenika i njihova prethodna iskustva. On se unaprijed priprema za rad s jednim odjeljenjem pretpostavljajući da su im znanja, sposobnosti, interesi i potrebe približno isti. Zamišlja jedan razredni prosjek prema kojem programira svoj rad. Tako nastavnik prilagođava svoj rad tzv. prosječnom učeniku. Ovakva nastava neće zadovoljavati potrebe i mogućnosti učenika koji su iznad zamišljenog prosjeka, a uopće je ne mogu pratiti oni koji za tim prosjekom zaostaju (po predznanju, po sposobnostima, po ritmu rada).

Nemogućnost aktivacije svih učenika.

U frontalnom obliku nastave teško je u podjednakoj mjeri aktivirati sve učenike. Učenici su fizički prisutni, ali su neki od njih, iz raznih razloga psihički odsutni. Razlozi mogu biti oskudno predznanje koje onemogućava praćenje gradiva. Neki učenici pak, koji znaju više, smatraju da im ta predavanja ne trebaju, dosadna su im te su psihički odsutni, dok su neki zbog jednoličnosti prezentiranja nekih sadržaja mentalno isključeni iz nastave.

Nemogućnost provjere razumijevanja učenika.

Stupanj shvaćanja učenika zbog njihovog velikog broja može se provjeravati samo na određenom broju učenika tzv. „letećim propitivanjem“. Tako će pojedincima zbog nerazumijevanja prijašnjeg gradiva recepcija novog biti otežana ili čak nemoguća.

Isključena je međusobna izravna suradnja učenika.

Međusobna izravna suradnja učenika onemogućena je zbog ometanja zajedničkog rada.

Monotonost.

Pošto u učionici vlada klima predavaonice i slušaonice učenici nisu aktivno uključeni u radu: ne istražuju, ne pitaju. Ovdje je rad u pretežnoj mjeri uniformiran. Sve to monotono djeluje na učenike i ne pobuđuje želju za recepcijom onoga o čem se raspravlja.

Psihologija gotovanstva.

V. Poljak govori o tzv. Psihologiji gotovanstva koja se formira kod učenika jer im nastavnik daje gradivo u gotovom obliku, pri čemu učenici nisu ni intelektualno, ni motoričko angažirani.

Brzog umaranja nastavnika.

Frontalan oblik rada u nastavi zahtjeva veliku angažiranost nastavnika sa mnogo učenika, te takav rad brzo zamara.

Nemogućnost osposobljavanja za samoobrazovanje, te za permanentno obrazovanje.

Učenik uz ovakav oblik rada u nastavi neće biti adekvatno pripremljen za samoobrazovanje i permanentno obrazovanje. Sasvim je razvidno da dosadašnji dominirajući frontalni oblik treba obogatiti kreativnim modelima nastavnog rada kakvi se elaboriraju u ovoj studiji. (Stevanović, 2003:6-7)

8.2. Potrebe i želje nastavnika u školama

Ljubav i briga prema učenicima u smislu da se afirmiraju kao slobodne, autonomne ličnosti, inovacije u nastavnom radu, stvaralaštvom na svim obrazovnim razinama, razvijanje kontinuirane ljubavi prema nastavničkom pozivu, bogaćenju ličnosti u kognitivnom, i afektivnom pogledu, otvaranje obzorja i razmišljanja za samostalnim istraživanjima i stvaranjima.

Podučavanje je model, ali kakav, za koga i koliko može optimalno trajati? Neki nastavnici ga koriste za cijelo vrijeme svoje karijere. Oni imaju povjerenje samo u sebe i u obavezni nastavni program. Dok drugi nastavnici idu korak dalje pa uz podučavanje primjenjuju usporedno ili odvojeno savršeniji model, model učenja. Ali i oni zapadaju u zamke vlastite nesigurnosti. Njihovo učenje je „drill“ jer učenicima se ne pruža prilika da razmišljaju dalje od činjenica, nego se prisiljavaju da memoriraju gotove podatke bez mogućih primjesa kritičnosti i kreativnosti.

Kreativno djelovanje nastavnika

Nastavnik svoju suvremenu edukativnu ulogu vidi u kreativnom (stvaralačkom) radu. Kreativnost je integralni dio ličnosti. Za kreativan rad postoje četiri osnovna razloga: fiziološki, psihološki, socijalni i pedagoški.

Fiziološki razlozi – osnovno svojstvo organizma je dinamičnost, pokretljivost, akcija, rad, aktivnost, izgrađivanje, stvaranje. Stvaralaštvo pretpostavlja promjenu, stvaranje nečeg, dolaženje do nove spoznaje, puta (procesa) ili proizvoda (djela, čina). Organizam može reagirati samo ako je u akciji, ako stvara. Njega najviše iscrpljuje pasivnost, neaktivnost. Stvaralaštvo mu je egzistencijalna potreba.

Psihološki razlozi – Stupajući u akciju čovjek stvara. On stalno nešto mijenja, usavršava, dopunjuje, izmjenjuje, prestrukturira, dekomponira, redefinira i stvara nove sadržaje. Tek tada se osjeća kao puna ličnost koja je zadovoljila sve svoje potrebe.

Jednoličnost rada dovodi do bezosjećajnosti. Ako nastava nije stvaralački usmjerena, učenici će zapasti u bezvoljnost (abuliju) i bezosjećajnost. Samo neponovljiva i stvaralačka nastava je u stanju afirmirati ličnost učenika i njegove stvaralačke potencijale.

Socijalni razlozi- u kreativnom procesu ljudi stupaju u međusobne odnose. Nemoguće je ne komunicirati u situaciji kada se dvoje ljudi može vidjeti pa se svaka komunikacija sastoji od dva aspekta: sadržaja i odnosa sugovornika. Stvaralačka komunikacija u odjeljenju je imperativ suvremene interaktivne nastave. Težište stvaralačke sekundarne aktivnosti/komunikacije prenosi se od nastavnika ka učeniku. Samo u dobro organiziranoj nastavi učenici su u punoj stvaralačkoj aktivnosti. Oni samostalno planiraju, postavljaju hipoteze, istražuju, stvaraju, dokazuju, povjeravaju, stvaraju nova znanja.

Pedagoški razlozi – svaka edukacija ima prezentske i futurološke karakteristike. Prezentske paradigme ne mogu odnijeti prevagu nad futurološkim. Mlade generacije odgajaju se za buduće potrebe (ekonomske/profesionalne, tehničko – tehnološke, interkulturalne i dr.) (Stevanović,2003:46-48)

KURIKULUM treba osigurati učenje za anticipiranje novih ideja i rješenja, pronalaženje udaljenih relacija, duhovitost u odgovorima na problemske situacije, otkrivanje novih značenja podataka, razvijanje originalnih ideja, postavljanje i verificiranje različitih stvaralačkih hipoteza, razvijanje divergentnog spoznajnog stila, te otvorenost prema novom iskustvu. (Stevanović,2003:53)

9. INDIVIDUALAN RAD UČENIKA

Motiviranje učenika nije uvijek jednostavan zadatak za nastavnike, pogotovo kada se radi o individualnom radu. Postoje učenici koji preferiraju grupne zadatke i kojima je na taj način lakše iznijeti rad do kraja, ali bez obzira na to individualan rad u učionici također oblikuje uspjeh i napredak svakog učenika. Uz pomoć individualnog rada, nastavnici dobivaju pojedinačan uvid u rad svakog učenika i na individualizirani način pristupaju njegovom pravom znanju, sposobnostima i napretku.

Za vrijeme individualnog rada u učionici, učenici su često skloni tražiti pomoć od nastavnika. Motivacija, dinamičnost i inspiracija kod individualnog rada brže sagorijevaju i učenik ponekada pronalazi lakši i manje otporan način kako bi zadatak izradio do kraja. Ako se s ostalim segmentima poklopi nejasnoća zadatka i neznanje, na kraju se može dogoditi kako nastavnici pomažu više nego što bi trebali i tada se gubi bit individualnog rada.

U individualnom je radu naglasak na učenikovu izvedbu bez ili uz minimalnu vanjsku pomoć nastavnika. Svi su koraci koje učenik poduzima neovisni, potkrijepljeni vlastitim istraživanjem i informacijama. Metode su rada također neovisne i individualne, dok nastavnik prati proces rada ali se u njega direktno ne uključuje. Individualan rad izgrađuje i razvija učenikovu neovisnost u izradi zadataka, samopouzdanje, snalažljivost i kreativnost, a ponajprije vlastitu odgovornost prema završnom radu. Upravo iz tog razloga nastavnici bi prilikom individualnog rada u učionici trebali biti minimalno uključeni u rad učenika, te izbjegavati davanje direktnih odgovora na pitanja koje učenik postavlja ako na njih ne zna odgovor. Također, trebali bi izbjegavati odgovore poput: „Potraži u udžbeniku.“. Takva je vrsta odgovora demotivirajuća i ne djeluje pozitivno i inspirirajuće na učenike. Postavljanjem različitih potpitanja, nastavnik potiče učenika na samostalno promišljanje i kritičko razmišljanje koje ga na kraju vodi prema željenom smjeru ili samostalnom rješavanju problema i pitanja koja ne razumije ili ne zna odgovor.

(Portal za škole.URL: http://www.skole.hr/podsjecamo?news_id=12779)m

(pristup:8.8.2019)

Zadatak je nastavnika pomoći učenicima prije nego započnu rad na zadacima. Potrebno je dati jasne upute i objasniti što se od njih očekuje. Na taj način smanjuje se učestalost za nepotrebnim pitanjima koja učenici postavljaju za vrijeme izrade zadataka. Čestim postavljanjem pitanja ometaju se drugi učenici i narušava se mir koji je prijeko potreban cijelom razredu zbog koncentracije i fokusiranja na zadani zadatak. U slučaju kada u učionici postoje učenici koji su skloniji individualnom radu naspram grupnog rada, uvijek je dobro imati u pripremi dodatne zadatke za takve učenike. Ovakvi učenici naučeni su samostalno raditi i u tome su izrazito snalažljivi i brzi, a dodatni zadaci zaokupit će njihovu pozornost i smanjiti mogućnost nepotrebnog ometanja svojih razrednih kolega.

9.1. Razlika između individualnog rada i individualiziranog pristupa učeniku

Novom se kurikularnom reformom u nastavu uvodi i stavlja naglasak na individualizirani pristup svakom učeniku. Individualizirani se pristup uvelike razlikuje od individualnog rada kojeg učenik samostalno izvršava u učionici za vrijeme nastave. Ovakvim se pristupom očekuju i odgojno-obrazovni ishodi koji će učiteljima, učenicima ali i roditeljima pružiti objektivniji uvid u ono što se od učenika očekuje, njegovo znanje, sposobnosti ali i područja koja trebaju veću pozornost.

(Škola za život. URL: <https://skolazazivot.hr/>) (pristup 8.8.2019)

10. INDIVIDUALIZACIJA I INDIVIDUALIZIRANI PRISTUP UČENIKU PREMA CJELOVITOJ KURIKULARNOJ REFORMI

Prema Cjelovitoj kurikularnoj reformi individualizacija podrazumijeva sljedeće stavke:

- poštuju se i prihvaćaju razlike među učenicima
- proces učenja i poučavanja oblikuje se uvažavajući jedinstvenost svakog djeteta te je usklađen sa sposobnostima, prethodno stečenim kompetencijama i interesima učenika uvažavajući činjenicu da učenici napreduju različitom brzinom i imaju različite razvojne putove
- primjenjuju se individualizirani i fleksibilni odgojno-obrazovni pristupi koji omogućuju zadovoljenje različitih potreba učenika te prepoznavanje i razvoj njihovih sposobnosti i identiteta
- učitelji imaju značajan stupanj slobode u odabiru aktivnosti i sadržaja odgojno-obrazovnih ishoda, metoda, strategija i oblika rada, praćenja i poticanja napretka učenika
- učenicima se omogućava određena razina u izboru aktivnosti i sadržaja te pristupa učenju kako bi se zadovoljili njihovi posebni interesi i potrebe.

Individualizirani pristup učeniku podrazumijeva da se svim učenicima nastoji omogućiti da u što većoj mjeri ostvare željene ishode učenja, što znači da poučavanje mora biti prilagodljivo, uvažavati i prihvaćati različite okolnosti, iskustva i mogućnosti učenika. Osobito je važno voditi računa da zahtjevnost zadataka koji se stavljaju pred pojedinog učenika bude takva da mu omogućava postizanje uspjeha. Prilagodbom načina učenja i poučavanja učenikovim individualnim potrebama, osim lakšega ostvarivanja ishoda učenja, postiže se veća motiviranost učenika za učenje, veće zadovoljstvo školom ali i veće samopoštovanje.

(Škola za život.URL: <https://skolazazivot.hr/>) (pristup:8.8.2019)

10.1. Razlika između individualnog rada i individualiziranog pristupa učeniku

Individualizirani se pristup odnosi na drukčiji pristup učiteljevog ponašanja prema učeniku: zajedničko planiranje rada i npr. biranje literature, motiviranje i privlačenje pažnje, prepoznavanje i poticanje različitosti sposobnosti i karaktera, češće promjene aktivnosti, prilagođavanje nastavnih metoda i auditivnih i vizualnih sadržaja, te pojedinačno zadavanje zadataka. Učitelj uočava, uvažava i rukovodi sposobnost učenika, odabire zadatke prema intelektualnoj procjeni i sposobnosti učenika, odabire zanimljive sadržaje koji će biti sredstvo za uspješno postizanje obrazovnih ishoda, pozitivno će usmjeravati očekivanja i češće pratiti i procjenjivati uspješnost, povezivati s iskustvom, svakodnevnim životom i aktualnim zbivanjima. Individualiziranim pristupom prema učeniku, učitelj odvaja više vremena za razgovor i uvođenje novih pojmova i češće koristi formativne zadatke. U komunikaciji i radu s učenikom učitelj je strpljiv, ljubazan, fleksibilan.

Individualan je rad učenika za vrijeme nastave značajan jer potiče na kritičko razmišljanje, intrinzičnu motivaciju, planiranje i samostalan pristup u rješavanju zadanog zadatka. Kod individualiziranog pristupa važno je razumijevanje i poznavanje između učitelja i učenika. Učitelj poštuje i uzima u obzir svakog učenika kao individualnu osobu. Za vrijeme rješavanja zadataka u individualnom radu u većini slučajeva cijeli razred rješava jednake zadatke, jednake težine. U individualiziranom pristupu učitelj prilagođuje zadatke prema učenikovim sposobnostima, interesima i potrebama. Prihvaća učenikove različitosti i mogućnosti. Na taj način učitelj prilagodbom načina učenja, zadacima i poučavanjem svim učenicima omogućuje ostvarivanje uspjeha u ishodima učenja. Učenik ovakvim pristupom postiže veću motiviranost za učenje, školu, gradi svoje samopouzdanje i stvara objektivni uvid u svoje sposobnosti.

(Portal za škole. URL: http://www.skole.hr/obrazovanje-i-tehnologija?news_id=12911)
(pristup:8.8.2019)

11.UDRUGA DOKKICA

DOKKICA je nastala kao projekt Udruge za rad s mladima Breza u skladu s tada aktualnom Nacionalnom strategijom prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih. U svom radu posebnu pažnju posvetila je djeci iz socijalno ugroženih obitelji smatrajući kako im je potrebna veća podrška zbog raznih problema kojima su izloženi, a koji ih, nažalost, često demotiviraju za školu odnosno školski uspjeh kao i na sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima odnosno kvalitetnom provođenju slobodnog vremena.

Tijekom 2011. godine DOKKICA je nastavila s organizacijom aktivnosti za djecu koje su za cilj imale pružiti podršku djeci u pisanju domaćih zadaća, učenju, stjecanju novih vještina i razvoju njihovih potencijala kroz različite tematske radionice.

U aktivnostima DOKKICE sudjelovala su djeca predškolske i školske dobi i to različite ciljne skupine: djeca s poteškoćama u učenju, s poremećajima u ponašanju, s posebnim potrebama, bez odgovarajuće roditeljske podrške, iz socijalno ugroženih obitelji ali i opća populacija djece kao i darovita djeca.

DOKKICA nerijetko pruža podršku formalnim i neformalnim grupama studenata i pojedincima kroz logističku ili savjetodavnu podršku te mogućnost provedbe kraćih projekata, istraživanja ili radionica, a studenti – budući učitelji, nastavnici, pedagozi i psiholozi našli su svoju platformu razvoj vještina u radu s djecom, koje im, nažalost, formalni sustav visokoškolskog obrazovanja, ne može osigurati u dovoljnoj mjeri.

Dječja osječka kreativna kućica u svakoj novoj školskoj godini nudi različite odgojno – obrazovne programe za predškolsku i školsku djecu, mlade i roditelje.

Među njima je i „Dječja likovna akademija“ programi za djecu od 1. do 4. razreda i od 5. do 8. razreda. Cilj programa je usvajanje osnovnih tehnologija olovke, ugljena, grafike, akvarela i modeliranja glinom, te apliciranje stečenog znanja na umjetnički rad. Djeca se kroz radionicu upoznaju sa bitnim umjetnicima svojih doba, te ih se uz praktičan rad teorijski kulturno uzdiže. Kroz radionicu djeca će se upoznati sa likovnim tehnologijama i koristiti se različitim likovnim medijima, razvijat će opažaj i vizualne komunikacije, odgajati pažnju, razvijati kreativnost i maštu, usvojiti kompozicijski sklad i razumijevanje formata, poticati suradničko ponašanje i timski rad, razvoj kritičkog mišljenja, poticanje na samostalan rad i propitivanje samoga sebe. (Udruga Dokkica. URL: <http://www.dokkica.hr/>) (pristup 20.7.2019)

11.1. Individualni pristup na likovnim radionicama

Likovna radionica „Dječja likovna akademija“ osmišljena je s ciljem poticanja likovnog stvaralaštva u svakom djetetu kroz odgoj iz područja umjetnosti. Na radionici prevladava kreativno okruženje, gdje se svako pojedino dijete potiče na izražavanje sebe kroz umjetnost. Likovnu radionicu pohađaju djeca osnovnoškolske dobi od 1. – 8. razreda s različitim poteškoćama u učenju, s poremećajima u ponašanju, darovita djeca, opća populacija djece, te djeca iz socijalno ugroženih obitelji. Polaznici likovne radionice usvajaju različite tehnike rada i upoznaju se s različitim medijima. Djeca razvijaju motoriku, koncentraciju, te sposobnost pronalaženja alternativnih rješenja i razmišljanja. Istražuju i otkrivaju svijet oko sebe i na taj način razvijaju osjećaj sigurnosti, jačaju samopouzdanje, samostalnost i samokontrolu. Kroz razgovore sa svakim pojedinim djetetom razvija se kreativnost i mašta, djeca stječu nova prijateljstva i izgrađuju međusobni partnerski, grupni odnos. Likovna radionica nudi odgovor na dječja pitanja – kako slikati i crtati, oblikovati i kako se umjetnički izražavati. Kroz radionicu prikazujem mogućnost individualnog pristupa prema svakom djetetu. U početku svake školske godine samostalno osmišljam program za provedbu likovnih radionica. Za početak najprije određujem ciljeve koje želim postići u provedbi aktivnosti. Sama sebi postavljam pitanja: – Što želim da djeca nauče? Koja znanja bi stekli, sposobnosti i stavove? (Primjer 1.) Na radionicama stvaram prijateljski odnos s djecom, svakom pristupam individualno prema njihovim sposobnostima. Smatram da takvim individualiziranim pristupom mogu pomoći svakom djetetu zbog toga što osluškujem njihove interese i sklonosti, kod svakog pojedinca mogu razviti njegov stil izražavanja, dublje upoznati osobnost djeteta, te poticati stvaralaštvo. Djeca koja pohađaju likovnu radionicu su različitog uzrasta (2 djece 1.razred osnovne, 1 dijete 4. razred osnovne, 2 djece 5. razred osnovne, 1 dijete 6. razred osnovne, 1 dijete 7. razred osnovne i 2 djece 8.razred osnovne škole). Svakom djetetu moram pristupiti individualiziranim pristupom i osmisliti likovni zadatak primjereno svom uzrastu i stupnju razvoja osobnog likovnog govora. Mlađi polaznici zahtijevali su više pomoći i praćenje njihova rada, a i zbog njihove dobi i razigranosti bilo je potrebno dodatno paziti na njih dok je starija grupa učenika ozbiljnije prilazila radu. Na početku svake radionice, djeci je predstavljena tema i kratko predavanje o temi uz razgovor, postavljanje pitanja i navođenja logičkog zaključivanja. Nakon stvaralačke motivacije, najavljen im je

zadatak i predstavljena likovna tehnika. Mlađim polaznicima bilo je potrebno dodatno prikazati tehniku ako se ranije nisu susretali s njom. Završetkom najave zadatka djeca kreću raditi prema vlastitom vizualno-likovnom doživljaju i likovno-tehničkim mogućnostima. Svakom djetetu pristupam kroz razgovor, pitam ako trebaju pomoć i odgovaram na postavljena pitanja. Po završetku radionice i nakon izrade dječjih radova slijedi razgovor o tome što su djeca naučila, jesu li zadovoljni svojim radovima, što bi promijenili, što ih zanima, itd.. Na kraju svake radionice djeca u teglicu ubacuju teme ili likovne tehnike koje ih zanimaju i koje bi htjeli naučiti, što na sljedećim radionicama obrađujemo. Takvim pristupom djecu osnažujem, dajem im osjećaj važnosti, budim motivaciju i želju za radom. Ono što im najviše znači je da poslušam njihove priče i riješim problem na papiru. (Primjer 2)

Primjer 1.

PLAN I PROGRAM RADA RADIONICE

„DJEČJA LIKOVNA AKADEMIJA U DOKKICI“

OSNOVNI PODACI:

Ime programa: Dječja likovna akademija u DOKKICI

Voditeljica aktivnosti: Ena Janković

Ime udruge: Dječja osječka kreativna kućica

Adresa: Sjenjak 133, 31000 Osijek

Broj telefona: 031/782 454

E-pošta: udruga.dokkica@gmail.com

Internetska stranica: <http://www.dokkica.hr>

Dob djece: od 11 do 15 godina

Vrijeme održavanja: jednom tjedno u trajanju od 60 minuta (petak od 18,30h do 19,30h)

Trajanje programa: od listopada 2017. do lipnja 2018.g.

Mjesečna članarina:

CILJ PROGRAMA:

Usvajanje osnovnih tehnologija olovke, ugljena, grafike i modeliranja glinom, te apliciranje stečenog znanja na umjetnički rad. Djeca se kroz radionicu upoznaju sa bitnim umjetnicima svojih doba, te ih se uz praktičan rad teorijski kulturno uzdiže.

ZADAĆE:

- upoznavanje likovnih tehnologija i korištenje različitih likovnih medija,
- razvijanje opažaja i vizualne komunikacije,
- odgajanje pažnje
- razvijanje kreativnosti i mašte,
- poticanje na poštivanje pravila,
- kompozicijski sklad i razumijevanje formata
- razvijanje kulturno-higijenskih navika,
- poticanje suradničkog ponašanja i timskog rada,
- razvoj kritičkog mišljenja
- poticanje na realizaciju vlastitih ideja,
- stvaranje radnih navika,
- širenje i usmjeravanje koncentracije
- poticanje na samostalan rad i propitivanje samoga sebe

PLAN I PROGRAM RADA

LISTOPAD

Redni broj tjedna/susreta	Tema dana/Motiv	Cilj	Metode rada	Sredstva i pomagala
1.	Upoznavanje	Međusobno upoznavanje i izrada mapa	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje	Markeri, hamer
2.	Crtanje	Crtanje olovkom	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Olovka, šiljilo, gumica, papir
3.	Crtanje	Crtanje olovkom	Razgovor, poticanje na samostalan rad	Olovka, šiljilo, gumica, papir
4.	Crtanje	Crtanje ugljenom	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Ugljen, gumica, papir

SIJEČANJ

Redni broj tjedna/susreta	Tema dana/ Motiv	Cilj	Metode rada	Sredstva i pomagala
14.	Slikanje	Slikanje akrilom (apstrakcija)	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Platno ili ljepenka, akril, čaše
15.	Slikanje	Slikanje akrilom (poentilizam)	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Platno ili ljepenka, akril, kistovi, paleta
16.	Slikanje	Slikanje akrilom (upoznavanje sa umjetnikom Jacksonom Pollockom)	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Platno ili ljepenka, akril, kistovi, čaše
17.	Slikanje	Slikanje akrilom (upoznavanje s umjetnikom Pablom Picassom)	Demonstracija, razgovor, usmeno izlaganje, samostalan rad	Platno ili ljepenka, akril, kistovi, paleta

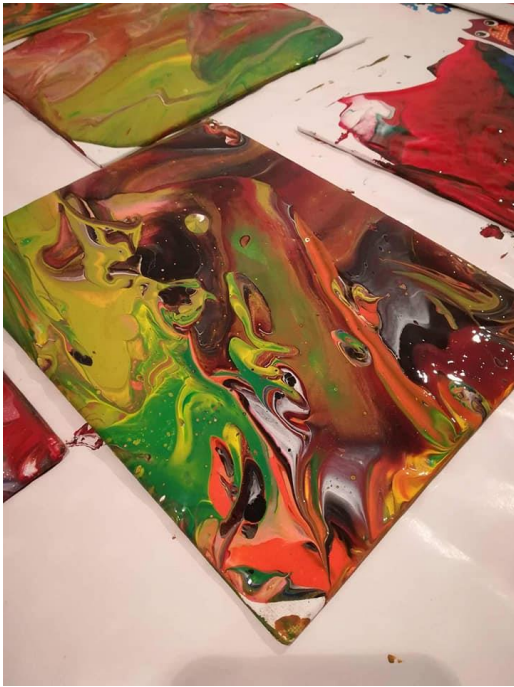
12.ZAKLJUČAK

Individualnim oblicima rada i individualiziranim pristupom pojedincu, umjetničko obrazovanje omogućuje djetetu i mladoj osobi razvijanje i njegovanje jedinstvene umjetničke osobnosti i izraza. Takvim pristupom učenju i poučavanju nalaže učitelju da istražuje put kojim pojedinac najučinkovitije uči, pruža mu višestruke izbore za rješavanje određenoga problema, uvažava individualni tempo kojim pojedini učenik ostvaruje tražene ishode učenja, odabire individualni program kojima učenik doseže tražene ishode, uvažava individualni pristup razumijevanju, tumačenju i izražavanju programa te primjenjuje kriterije vrednovanja sukladne individualnim sposobnostima učenika i zahtjevima pojedine razine umjetničkoga obrazovanja.

Individualni oblici rada omogućuju fleksibilan prolaz odgojno-obrazovnom vertikalom identificirajući i zadovoljavajući različite potrebe učenika te prepoznajući i afirmirajući njihov posebni umjetnički identitet. (*Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje*) Poticanje stvaralaštva u nastavi individualnim pristupom smatram mogućim samo ako je nastavnik spreman na takav oblik poučavanja, što znači da odvoji vrijeme za svakog učenika kako bi upoznao osobnost pojedinog djeteta i pomogao mu u problemskim situacijama. Takvim načinom omogućio bi razvoj stvaralaštva i kreativnog mišljenja kod svakog djeteta.

Literatura

1. Grgurić, Jakubin (1996.), Vizualno – likovni odgoj i obrazovanje, Zagreb: Educa
2. Jasminka Čandrlić(1988.), Kreativni učenici i nastavni proces, Rijeka: Izdavački centar Rijeka
3. Marko Stevanović (2003.), Modeli kreativne nastave, Zagreb: Andromeda
4. Herceg, Rončević, Karlavaris (1.izdanje 2010), Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi, Zagreb: Alfa
5. Emil Robert Tanay (1990.), Likovna kultura u nižim razredima osnovne škole, priručnik za nastavnike, Zagreb: Školska knjiga
6. Eric Jensen (2003.), Super nastava – Nastavne strategije za kvalitetnu školu i uspješno učenje, Zagreb: Educa

Ostali izvori

<https://skolazazivot.hr/>

<http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/04/Nacionalni-kurikulum-za-umjetnicko-obrazovanje.pdf>

<http://www.kurikulum.hr/dokumenti-nacionalnih-kurikuluma/file:///C:/Users/Dokkica/Downloads/26.pdf>

http://www.skole.hr/podsjecamo?news_id=12779

Članci na internetu:

1. Miroslav Huzjak, Marijana Županić Benić (2017), Mjerenje kreativnosti u metodici likovne kulture

([http://likovna-](http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/Huzjak_Benic_Mjerenje_kreativnosti_u_metodici_likovne_kulture.pdf)

[kultura.ufzg.unizg.hr/Huzjak Benic Mjerenje kreativnosti u metodici likovne kulture.pdf](http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/Huzjak_Benic_Mjerenje_kreativnosti_u_metodici_likovne_kulture.pdf)), pristupljeno: 18.7.2019.

2. Ladislav Bognar (2012), Kreativnost u nastavi (<https://hrcak.srce.hr/82857>), pristupljeno: 17.7.2019.

3. Ladislav Bognar, Branko Bognar (2005), Kreativnost učitelja kao značajna kompetencija nastavničke profesije, pristupljeno: 2.8.2019.

(https://ladislav-bognar.net/sites/default/files/kreativnost_ucitelja.pdf)